

УДК 811.411

DOI10.24412/2413-2004-2022-3-112-121

**ХУСУСИЯТҲОИ КОРБАСТИ
ШАКЛҲОИ ҶАМЪБАНДИИ ИСМҲОИ
ИҚТИБОСИИ АРАБӢ ДАР РАСОИЛИ
ФОРСИИ СӢХРАВАРДӢ**

**ОСОБЕННОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ
ФОРМЫ МНОЖЕСТВЕННОГО
ЧИСЛА АРАБСКИХ
ЗАИМСТВОВАННЫХ
СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ В
ПЕРСИДСКИХ ТРАКТАТАХ
СУХРАВАРДИ**

**THE SPECIFICITIES OF PLURAL
NUMBER FORMATION IN REGARD TO
ARABIC BORROWED NOUNS IN
SUHZAVAZDI'S PERSIAN TREATISES**

*Хочаева Муқаддас Олимовна, н.и.ф.,
доценти кафедраи забони тоҷикии МДТ
“ДДХ ба номи ак. Б.Гафуров”
(Тоҷикистон, Хуҷанд)*

*Ходжаева Муқаддас Олимовна, к. филол.
н., доцент кафедри таджикского языка
ГОУ «ХГУ им. акад. Б. Гафурова»
(Таджикистан, Худжанд)*

*Khojaeva Muqaddas Olimovna, candidate of
philological sciences, Associate Professor of
the Tajik language department under KSU
named after acad. B. Gafurov (Tajikistan,
Khujand)E-MAIL: khochayeva@mail.ru*

Калидвожаҳо: *исм, иқтибосоти арабӣ, шакли ҷамъбандии шикаста ва солими арабӣ, суффиксҳои -он ва -ҳо, забони рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ, “Сафарнома”-и Носири Хусрав*

*Тарзҳои ташаккули шаклҳои ҷамъбандии исмҳои иқтибосии арабӣ дар рисолаҳои форсии Шихобуддин Сӯҳравардӣ (XII) баррасӣ шудааст. Зикр гардидааст, ки бо сабабҳои маълум ба забони тоҷикӣ иқтибосҳои сериумори арабӣ, аз ҷумла исмҳо ворид шудаанд. Дар рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ шакли ҷамъбандии солими исмҳои иқтибосии арабӣ бо илова гардидани суффиксҳои **-от,-ун,-ин** нисбат ба ҷамъбандии шикаста камтар мушоҳида мешавад. Ҷамъбандии қисми муайяни исмҳои иқтибосии арабӣ дар рисолаҳои мазкур бо ёри суффиксҳои тоҷикии **-он** ва **-ҳо** сурат гирифтааст. Ҷолиби диққат аст, ки ҳини ташаккули шакли ҷамъи исмҳои иқтибосии арабӣ бо суффиксҳои тоҷикии **-он** ва **-ҳо** Сӯҳравардӣ бо суффикси **-он** сохтани исмҳои ҷамъро танҳо аз исмҳои ҷондор ва бо суффикси **-ҳо** аз исмҳои бечон қатъиян риоя мекунад, бар хилофи амалияи забони муосири тоҷик, ки бо суффикси **-ҳо** ҳам исмҳои ҷондор ва ҳам бечонро ҷамъ мебандад. Таъкид шудааст, ки дар рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ ҳодисаи ҳам бо ёри суффиксҳои тоҷикӣ ва ҳам бо шакли шикаста ҷамъ бастанӣ ҳамон як исмҳо низ дучор мешавад. Хулоса шудааст, ки дар муқоиса бо “Сафарнома”-и Носири Хусрав, ки тақрибан сад сол пеш аз рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ таълиф шудааст, басомади ҷамъбандии исмҳои иқтибосии арабӣ бо тарзи солим нисбатан зиёд аст.*

Ключевые слова: *имя существительное, арабские заимствования, ломаное (таксир) и правильное (солим) арабское множественное число, суффиксы **-он** и **-ҳо**, язык персидских трактатов Сухраварди, “Книга путешествий” Носири Хисрава*

Рассматриваются способы образования формы множественного числа заимствованных имён существительных в персидских трактатах Шихобуддина Сухраварди (XII в.). Отмечается, что по известным причинам в таджикский язык

проникло очень много арабских заимствований, в том числе имён существительных. В персидских трактатах Сухраварди гораздо реже встречаются случаи образования формы множественного числа имён существительных правильным способом (солим), то есть присоединением суффиксов **-от**, **-ун**, **-ин**, чем способ образования путём внутренней флексии (мукассар). Множественное число определённой части заимствованных имён существительных в указанных трактатах образовано присоединением таджикских суффиксов **-он** и **-хо**. Интересен факт, что при образовании формы множественного числа арабских заимствований с суффиксами **-он** и **-хо** Сухраварди строго соблюдает правило образования множественного числа путём присоединения суффикса **-он** только к одушевлённым именам и суффикса **-хо** – к неодушевлённым, в отличие от практики современного таджикского языка, где суффикс **-хо** приобрёл универсальность и образует форму множественного числа как одушевлённых, так и неодушевлённых имён. Подчеркивается, что в персидских трактатах Сухраварди встречаются случаи образования множественного числа одних и тех же арабских существительных присоединением как таджикских суффиксов, так и путём ломаного, или неправильного, множественного числа арабского языка. Сделан вывод, что по сравнению с “Сафарнома” (“Книгой путешествий”) Носира Хисрава, написанной примерно за сто лет до персидских трактатов Сухраварди, в них частота случаев образования формы множественного числа арабских заимствований с помощью арабского правильного способа (солим) гораздо выше.

Key-words: noun, Arabic borrowings, the broken(**taksir**) and the correct (**solim**), Arabic plural number, suffixes **-on** and **-lo**, the language of Suhravardi's Persian treatises, Nosir Hisrav's "The Book of Travels"

The article dwells on the ways of plural number formation of borrowed nouns in Shihobuddin Suhravardi's Persian treatises (the XII-th century). It is underscored that due to well-known reasons a good deal of Arabic borrowings penetrated into the Tajik language, nouns inclusive. In Suhzavazdi's Persian treatises the cases of plural number formation of nouns by a correct rule [**solim**], i.e. by adding suffixes **-ot**, **-uiz**, **-in**, occur rather rarely in comparison with the formation by the way of internal inflexion (**mukassar**). The plural number of a certain part of borrowed nouns in those treatises is formed by adding Tajik suffixes **-он** and **хо**. There is a fact of interest when Suhravardi strictly observes the rule of plural number formation dealing with Arabic borrowings, he adds suffix **-он** only to animate nouns and suffix **-хо** to inanimate ones in distinction to the practice of the Tajik language where suffix **-хо** acquired universal usage being applicable for both kinds of nouns. It is emphasized that in Suhzavazdi's Persian treatises there occur some cases of plural number formation when two variants are used; both Tajik suffixes may be joined and broken plural form of Arabic can be resorted to. The author makes a conclusion that in comparison with Nosir Hisrav's "**Safarnoma**" ("The book of the travels") written approximately hundred years ago before Suhravardi the frequency of plural number formation of Arabic borrowings by Arabic correct in (**solim**) is much higher.

Шаҳобуддин Абулфутуҳ Яҳё ибни Амираки Сӯҳравардӣ (1153-1191), ки дар таърихи адабиёту ирфону форсу тоҷик бо номҳои “Шайхи ишроқ”, “Шайхи мактул”, “Шайхи шаҳид” маъруфият дорад, бо вучуди умри кӯтоҳ дидан китобу рисолаҳои зиёде ба мерос гузоштааст. Дар китоби “Нузҳат-ул-арвоҳ” Шаҳрзӯрӣ чихилу нуҳ китобу рисолаи Шихобудини Сӯҳравардиро номбар кардааст (13, с.12). Қисми асосии мероси эҷодии Шайхи ишроқ ба забони арабӣ аст. Аз байни осори ба забони форсии тоҷикӣ таълиф кардаи Сӯҳравардӣ ҳафт рисолаи кӯтоҳи ӯ (“Қиссаи мурғон”, “Ақли сурх”, “Ғи ҳолати туфулият”, “Рӯзе бо ҷамоати сӯфиён”, “Овози пари

Чабраил”, “Луғати мӯрон”, “Сафири Симурғ,” “Фи ҳақиқати ишк”), ки дар онҳо печидатарин мабоҳиси фалсафӣ ва ирфонӣ бо забони сода ва бетакаллуф баён шудаанд, шуҳрати тамом доранд. Шихобуддини Сӯҳравардӣ тарҷумони забардаст ҳам будааст. Дар ин бора тарҷумаи форсии яке аз мураккабтарин асарҳои рамзии фалсафии Ибни Сино “Ҳай ибни Яқзон”, ки Шайхи ишроқ онро таҳти унвони “Қиссаи Зиндаи Бедор” ба анҷом расонидааст, шаҳодат медиҳад. Бино ба гуфтаи Шаҳрзӯрӣ, Сӯҳравардӣ таъби шоирӣ ҳам доштааст: “Ва ўро ашъор аст ба арабӣ ва форсӣ”(13,с.136)

Қайд кардан зарур аст, ки аксарияти муҳаққиқон содагӣ ва бетакаллуфии насри форсии Шайхи мактулро таъкид кардаанд. Аз ҷумла мураттиб ва муаллифи пешгуфтори рисолаҳои форсии Шихобуддин Яҳёи Сӯҳравардӣ Чаъфар Мударрисӣ Содикӣ мегӯяд: “Ин муъҷизаест, ки аз талоқии халлоқияти як зеҳни ҷавон ва пуршӯр ва бо як забони қудратманд ва пур аз қобилиятҳои бикр ва боварнакарданӣ ҳосил мешавад. Ва ин муъҷиза фақат як бор иттифоқ меуфтад ва фақат як бор иттифоқ уфтодааст: зуҳури рисолаҳои достонии Шайхи ишроқ (рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ дар назар аст-М.Х.) як иттифоқи истисноӣ ва беназир дар адабиёти форсӣ аст ва Шайхи ишроқ эҳёкунандаи ҳикмати ишроқ ва ирфони эронӣ ва нависандаи ин рисолаҳо бидуни тардид як нобиға аст. Ў шояд (ба ҷуз Ҳофиз) танҳо нависанда ва мутафаккири эронӣ бошад, ки бидуни ҳеч воҳимае метавон “нобиға “-аш номид (13,с. 13).

Дар мақолаи ҳозир вижагиҳои шаклҳои ҷамъбандии исмҳои иқтибосии арабӣ дар рисолаҳои форсии Шайх Шихобуддини Сӯҳравардӣ мавриди баррасӣ қарор мегиранд. Азбаски дар маҳдудаи як мақола ба риштаи таҳлил кашидани ҳамаи шаклҳои ҷамъбандии калимаҳои иқтибосии арабӣ аз имкон берун аст, мо танҳо исмҳои иқтибосии арабии осори форсии Сӯҳравардиро, ки бо тарзи солими занона ва дугонаи арабӣ ҷамъ бафта шудаанд, ҳамчунин, исмҳои иқтибосии арабии бо пасвандҳои тоҷикии **–он** ва **–хо** дар шакли ҷамъомада, ҳамчунин шаклҳои дугонаи арабиро ба риштаи таҳлил мекашем.

Дар ҳақиқат забони рисолаҳои форсии Шайхи ишроқ дар ниҳояти бетакаллуфӣ ва содагӣ аст. Ҳатто дар баъзе мавридҳо дар қисмати ҳамду наът, яъне ситоиши Худою пайғамбар, ки маъмулан матни ҷунин порчаҳо саросар аз вожаю ибораҳои арабӣ иборат мешаванд, Сӯҳравардӣ содагии забони модариашро нигоҳ дошта тавонистааст. Масалан дар қисмати ҳамду наъти рисолаи “Ақли сурх” омадааст: “Ҳамд бод Маликero, ки мулки ҷаҳон дар тасарруфи ўст, буди ҳар ки буд, аз буди ў буд ва ҳастии ҳар ки ҳаст, аз ҳастии ўст ва будани ҳар ки бошад, аз будани ў бошад. Ва салавоту таҳийёт бар фиристодағони ў ба халқ, хусусан бар Муҳаммади Мухтор, ки нубувватро хатм бар ў қард ва бар саҳоба ва бар уламои дин” (13,с. 36)*

Албатта, бо сабабҳои маълум, дар забони рисолаҳои форсии ў калимаҳои иқтибосӣ, аз ҷумла калимаҳои иқтибосии арабӣ ба миқдори муайян дучор мешаванд, ки сабаби ин ҳодиса, пеш аз ҳама, ба таърихи инкишофи робитаҳои забони форсии тоҷикӣ бо забони арабӣ ва ба мавзӯи рисолаҳои мазкур алоқаманд мебошанд. Барои муқоиса қисмати наъту ҳамди рисолаи дигари ў “Овози пари Чабраил”-ро аз назар мегузаронем: “*Тақдиси бениҳоят ҳазрати қайюмиятро сазовор аст ло ғайр ва тасбеҳи беҳусоро ҷаноби кибриёро шиоиста аст бе ширкат. Ситос бод қуддусero, ки ўйиши ҳар ки Ўро “Ў” тавонад хонд, ҳосил аз ўйиши Ўст ва будиши ҳар чӣ шояд, ки буд, аз буди Ў буд. Ва дуруду офарин бар равони хоҷае бод, ки партави нури таҳорати Ў бар хофиқайн битофт ва иуои шаръи ўро ламаъон ба машиориқ ва мағориб бирасид ва бар асҳобу ансори Ў*”. Дар ҷумлаи дигари рисола омадааст: “... *рамади таассуб нақси басару басирати эшон шудааст, яке изрое намуд бар мансаби содот ва аиммаи тариқат ва аз сари қусур дар машиоихи саволиф беҳудае мегуфт ва дар аснои он аз баҳри ташидиди инкорро бар мусталаҳоти мутааххирон истеҳзо мекард...*”(13,с. 67)

Чи тавре мушохида мешавад дар ин порчаҳо чандомади калимоти арабӣ дар мукоиса бо порчаи рисолаи “Ақли сурх” нисбатан зиёд аст. Бо вучуди ин, вомвожаҳои арабӣ қисми ночизи таркиби лексии рисолаҳои форсии Сӯҳравардиро ташкил мекунад. Миқдори калимаҳои иқтибосии арабӣ дар осори форсии Сӯҳравардӣ, тибқи ҳисоби мо, тақрибан 15 ғоизро ташкил мекунад. Албатта ин рақам тақрибӣ аст, зеро чи тавре ки зикраш рафт, вобаста ба мавзӯи рисола он тағйир меёбад. Масалан дар рисолаи “Сафири Семург” теъдоди вожаҳои арабӣ камо беш ба 30 ғоиз мерасад.

Аз нуқтаи назари корбаст ё истеъмоли калимаҳои иқтибосии арабиёро ба се қабат ё гурӯҳ ҷудо кардан мумкин аст. Ба гурӯҳи аввал калимаҳои дохил мешаванд, ки пурра дар таркиби луғавии забони тоҷикӣ ҳазм шудаанд ва дар аксар мавридҳо муродифоти тоҷикиро танг карда баровардаанд. Ҳомилони забон, албатта, ба истиснои мутахассисон, арабӣ будани онҳоро эҳсос намекунад. Ин гурӯҳи иқтибосоти арабӣ як қисми назарраси вомвожаҳоро ташкил мекунад. Барои ҷилавгирӣ аз зиёд шудани ҳаҷми мақола, танҳо калимаҳоро бо зикри сафҳа меорем ва аз овардани мисол худдорӣ мекунем: *орият, холис, таҳаммул, хочат, қаробат, ҳақ, ҳақиқат, шак, ҷамъ, васият, қабул, ботин, саҳро, зоҳир, силоҳ, шайтон, муайян, бадал(30), қисса, шарҳ, ҷамоат, сайёд, тўҳмат, ҳалқа, қасд, нур, ақл, ҳаракат, бало, наҷот, ҳалок, ҳила (31), қоида, қадим, сўҳбат, аҳд, ҳолат, халос, ганимат, табиб (32), водӣ, саломат(33).*

Ба гурӯҳи дувум калимаҳои дохил мешаванд, ки синонимҳои тоҷикии онҳо низ мавриди истифода мебошанд ва мумкин аст серистеъмолиро ва ё камистеъмолиро бошанд. Ба ин гурӯҳ ҳамчунин калимаҳои иқтибосии арабиёро дохил кардан лозим аст, ки бештар ба забони китобӣ хосанд: *бахима (31), минқор, сафир (ба маънои бонг)(33), назих(31), арза, вачҳ, бақоё(32), тариқ (ба маънои роҳ)(36), мубтало, махуф, саҳмноқ, ақба (ба маънои азба), муқом, ҳисн (ба маънои қалъа)(33), инбисот, машиом, ниам (неъматҳо), волӣ (ба маънои ҳоким), мутаҳҳаййир (34), тасарруф, сафро, табиҳ, истионат (35), муваккил (36), масқул, мунҳазим, таваҳҳум (42), муламмаъ (48), рубъи масқун(53). муҷаррад (ба маънои абстракт)(56) ва ғайра.*

Иқтибосҳои арабии зерин дар забони тоҷикӣ муродифдоранд ва дар баъзе мавридҳо синонимҳои онҳо низ арабиасланд: муроот-риоя ё роиҷтараш риояю андеша; баҳима-ҷаҳорпо, ҳайвон; махуф-хавфноқ; ҳисн-қалъа, ҳисор; сафир-хуштак; тазарруъ-зорӣ, тавалло; масқул-сайқалзада; мунҳазим-дур шудан, гурехтан; минқор – нули мурғ; миҳлаб-чанголи паранда.

Лозим ба таъкид аст, ки аз калимаҳои арабии дар боло зикр шуда **мууроот**, **махуф**, **минқор** дар забони адабии муосири тоҷикӣ дар истеъмолиро аст, ҳарчанд муродифҳои онҳо риоя / риояю андеша, хавфноқ, нӯл нисбат ба вожаҳои арабӣ серистеъмолиро ва роиҷтаранд. Вожаҳои ҳисн, сафир, тазарруъ, мунҳазим, масқул танҳо дар матни асарҳои бадеӣ ё дар забони классикӣ мавриди истифода қарор мегиранд ва дар забони муосири тоҷикӣ асосан муродифони тоҷикӣ ё арабии онҳо истифода мешаванд.

Гурӯҳи сеумро калимаҳои кӯҳнашуда ё архаистии арабӣ ташкил мекунад, ки онҳоро дар забоншиносӣ калимаҳои маҳчуру матрук низ меноманд. Архаизмҳои номҳои кӯҳнашудаи ҳодисаю воқеаҳо, предметҳо, аломату амалҳои мавҷудаанд, ки ҳоло аз истеъмолиро баромада ҷои худро ба муродифҳои худ доданд (10, с.18).

*Минбаъд ҳамаи мисолҳо аз наири душанбеги “Сафири Симург”, ки мушаххасоти он дар пайнавишти таҳти рақами 13 омадааст, оварда мешаванд, бинобар ин дар қавсайн танҳо саҳифаи иқтибос зикр мегардад.

Дар байни калимаҳои арабии рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ теъдоди муайяни вожаҳои махчури арабӣ мавҷуданд: **илф** ба маънои дӯстӣ, **мунағғас** ба маънои халалдор, вайрон кардан (32), **наси** – ба маънои насён, фаромӯшӣ (141) **моъушшаъир** ба маънои давои аз шир ва чав таҳияшуда(141).

Дар чамъбандии исмҳои иқтибосии арабии рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ ду раванд ба назар мерасад:

1. Азбаски аксарияти калимаҳои арабии иқтибосӣ ба таркиби луғавии забони тоҷикӣ дохил шудаанд, дар калимасозии иборабандӣ чун воҳидҳои мустақили забон ширкат мекунад, чамъбандии ин калимаҳо бо суффиксҳои **–он** ва **–ҳо** сурат мегирад.

2. Калимаҳои иқтибосии арабӣ бо усулҳои чамъбандии забони арабӣ, ки якҷоя бо иқтибосҳои арабӣ ба забони тоҷикӣ ворид гардиданд, чамъ баста мешаванд.

Дар байни мутахассисони арабшинос дар бобати шаклҳои чамъбандии арабӣ иттифоқи ороф ба назар намерасад. Арабшиноси маъруфи рус Б.М. Гранде шакли дугоноро алоҳида шарҳ дода, шумораи чамъро ба ду намуд – солим ва таксир чудо кардааст. (3, с. 272-288). Забоншиноси тоҷик Т. Бердиева низ чамъбандии арабиро ба ду намуд чудо кардааст: ”Дар забони арабӣ ду навъи чамъбандии исмҳо чой дорад: 1) чамъи солим, ки ҳангоми сохтани он калима мувофиқи чинс пасояндҳои (суффиксҳои) махсус мегирад. Чамъи мардона бо суффиксҳои **–уна, –она**, занона бо суффиксҳои **–от**, мисол, муаллимуна, муаллимот, муаллимаҳо. Чамъи солим дар падежи тобеият суффикси **–и, –ин** мегирад: мусофирин, мунаҷҷимин... 2) чамъи шикаста: олим–уламо, шоир–шуаро, масъала–масоил” (1, с. 45). Ба ақидаи забоншиноси маъруф Н.И. Ғиёсов “Чамъ дар забони арабӣ ҳолати исмест, ки вучуди се ё бештар предмет, шахс ё мафҳумро далолат мекунад ва се навъ аст: чамъи мардонаи солим, чамъи занонаи солим ва чамъи шикаста ё худ таксир” (4, с. 38)

Дар рисолаҳои форсии Шаҳобуддини Сӯҳравардӣ ҳам шакли солим ва ҳам шакли шикаста корбаст шудааст.

Дар ду маврид дар рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ чамъбандии солими мардона ба назар расид:

Эшонро Ҳафаза ва **Киромулқотибин** гӯянд, яке бар дасти рост ва яке бар дасти чап... (120).

Пас муштоку **мутаҳаннин** шудмонӣ ва орзуи ватанамон бархостӣ (124)

Чӣ тавре ки мебинем шумораи чамъи солими мардона ва шакли дугона дар рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ ангуштшумор аст.

Дар рисолаҳои мавриди назар миқдори муайяни калимаҳо бо суффикси **–от** чамъбаста шудаанд, ки “он дар забони арабӣ аломати чамъи муаннаси солим аст ва ҳар гоҳ аломати таънис ё бошад, ба ҳангоми чамъ бастан ин аломат ҳазф ва **–от** ба охири калима мулҳақ мешавад.” (Шариат)

- Ва **салавоту таҳийёт** бар фиристодагони ӯ ба халқ, хусусан бар Муҳаммади мухтор... (36).

Салавот ҷ. калимаи салот ва таҳийёт ҷ. таҳийят аст.

- Чун ба он ҷамоати сӯфийён аз **мақолоти** шайхи хеш ин фасл фурӯ гуфтам... (36)

Вожаи **мақолот** чамъи мақола аст.

- Гуфт: Бидон, ки Ҳақро чанд калима ҳаст, ки он каламот нурунӣ аст... (72)

Каламот чамъи калима аст. Дар бораи тарзи чамъбандии ин вожа каме поёнтар ба тафсил таваққуф мекунем.

Ба ҳамин монанд, *мурут*(30), *зулмот*(45), *мақолот* (59), *мугаййибот*(66), *содот* (67), *мусталоҳот*(67), *табақот*(70), *муҳозот*(71), *субӯҳот*(72), *муқошифот*, *томот*(73),

мавҷудот (75), *чиҳот*(76), *аморот*(85), *сифот*(85), *муомилот*(88) бо суффикси –от чамъ баста шудаанд. Лозим ба таъкид аст, ки бо суффикси-от чамъ бастани калимаҳои иқтибосии арабӣ дар рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ нисбат ба чамъи таксир камтар аст. Забоншиноси эронӣ Абулҳасани Начафӣ роҷеъ ба вежагии ин шакли чамъбандӣ дар забони форсӣ мегӯяд: “Чамъи –от, ки мутааллиқ ба забони арабӣ аст, дар форсӣ низ мутадовил аст, аммо қавоиди ҳоси худро дорад. Ин қавоидро пас аз ҳазфи мавриди нодир метавон ба тартиби зер хулоса кард: ҳар исме, ки аз арабӣ гирифта шуда ва бо ҳарфи ҳо–и ғайрималфуз маҳтум бошад, пас аз ҳазфи ин ҳарф метавонад –от чамъбандӣ гирад: самара–самарот, идора–идорот, сайёра–сайёрот... Талаффузи баъзе аз калимаҳо пас аз чамъ андаке тағйир мекунад. Масалан, ҳарфи дувуми калимаи нағма, ки сокин аст, дар чамъ мафтӯҳ мешавад: **нағамот**. Ҳамчунин аст **ҷумалот, хучарот, садамот, сафаҳот**” (9,с.135). Нуктаи охириро шарҳиноси рус Ю.А. Рубинчик низ таъкид кардааст: “Ҳамроҳшавии пасванди чамъи –от баъзан боиси тағйир ёфтани асоси калима мегардад: заҳмат–заҳамот, сафҳа – сафаҳот...” (11,2, с.816).

Ин ҳодиса ҳоси забони форсии тоҷикӣ аст. Ба ибораи дигар гӯем, тарзи талаффузи шакли чамъи ин калимаҳо бо пасванди –от дар забони форсии тоҷикӣ аз забони арабӣ фарқ мекунад. Дар поён барои тасдиқи ин мулоҳиза шакли танҳои вожаҳо, сипас шакли чамъи онҳоро дар забони тоҷикӣ ва забони арабӣ меорем: калима – каламот – калимот (2,с.360); сафҳа- сафаҳот - сафҳот (2,с.224); хучра- хучарот - хучурот (2,с.85). Гузашта аз ин, баъзе калимаҳо дар забони арабӣ ҳам ба тарзи солим ва ҳам ба тарзи шикаста чамъбандӣ доранд. Масалан хучра ҳам бо -от хучурот ва ҳам бо тарзи шикаста- хучар чамъ баста мешавад (2,с.85).

Дар рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ зиёда аз бист мавриди бо пасванди --от шакли чамъ гирифтани исмҳои иқтибосии арабӣ ба мушоҳида расид: мақолот (59), ҳазёнот (67), калимот/каламот (71,72,73), субҳот (72), томот (73), муҳаррирот (73), мукошифот (73), зулумот (74), ишорот (123), мавҷудот (75), сулахфот (76), ҳаракот (79), нағамот (81), мухотабот (88), мақомот (88), муомилот (90), иборот (90), қатарот, сафаҳот (75).

Чи тавре ки собит гардидааст, “Ҳодисаи чамъулчамъ дар забони тоҷикӣ дар натиҷаи таъсири бевоситаи забони арабӣ пайдо шудааст ва ҳанӯз дар омори манзуму мансури ибтидои давраи нави ташаккули забони дарӣ-тоҷикӣ ба назар мерасад (4,с.42). Ҳарчанд таҳлили ин ҳодисаи забонӣ аз доираи баҳси мақола берун аст, дар се маврид дар осори баррасишаванда чамъулчамъи вожаҳои арабӣ дучор омаданд ва дар ҳамаи мавридҳо суффикси –ҳо истифода шудааст:

Аҷиб-аҷоиб-аҷоибҳо

-Гуфт: Ман сайёҳам, пайваста гирди ҷаҳон гардам ва **аҷоибҳо** бинам (38).

Ногуфта намонад, ки Сӯҳравардӣ шакли **аҷоибро** низ истифода бурдааст:

-Ва чандон **аҷоиб** маро зохир шуд(72).

Лаҳн-алҳон-алҳонҳо

-...ва **алҳонҳои** мурғон, ки мисли он нашунида будем (33).

Ҳат-хутут-хутутҳо

-Ва биғирифтам сақалайнро бо афлок ва дар қорурае гузоштам, ки ман сохтаам ва дар он ҷо хутутҳост (125).

Лозим ба таъкид аст, ки дар расоили форсии Сӯҳравардӣ бо пасвандҳои --он ва -ҳо чамъ бастани исмҳои иқтибосии арабӣ хеле фаровон ба назар мерасад. Мисолҳои гирдовардаи мо мулоҳизаи аксари олимони забоншиносро дар бораи он ки “Дар замони қадим ғолибан ҷондорон ва баъзе калимаҳои дигарро бо -ҳо чамъ намебастанд ва онро дур

аз фасохат медонистанд” (16,с.198), комилан тасдиқ мекунад. Маводи фактологӣ собит месозад, ки Сӯҳравардӣ қоидаи бо пасванди **-он** чамъ бастанӣ исмҳои чондор ва бо **-хо** чамъ бастанӣ исмҳои бечонро қатъиян риоя кардааст. Дар поён мо исмҳои бо пасвандҳои **-он** ва **-хо** шакли чамъ гирифтаҳо аз рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ оварда, дар қавсайн сафҳаи китоби нашри Душанберо зикр менамоем.

Чамъи калимаҳои арабӣ бо **-хо**: тазарруъҳо (42), ботинҳо, захираҳо (30), аҳдҳо (32), манзилҳо (32), суратҳо (34), неъматҳо (34), ақлҳо (34), оятҳо (34), қиссаҳо (34), чамолҳо (35), муддатҳо (37), ҳалқаҳо (44), шарбатҳо (50), ҳуққаҳо (60), фалакҳо (60), (63), суолҳо (63), тарқҳо (69), тадбирҳо (81), нидоҳо (88), хувиятҳо (89), харобиҳо (106), рамзҳо, ғаразҳо (109), ҳадисҳо, ҳолҳо, илмҳо, масъалаҳо (110), ботилҳо, хабарҳо (111), ҳолатҳо, тадбирҳо, ҳадҳо (113), иқлимҳо (119), умрҳо (120), қарамҳо (121), силсилаҳо, бурҷҳо (123), чирмҳо, нағмаҳо, мафсалҳо, ҳуҷраҳо (126);

Чамъи бо пасванди **-он**: ҳасмон (30), сайёдон (31), воридон (34), ҳоҷибон (35), муваққилон (37), маллоҳон (54), сӯфиён (67), мучаррадон (67), муҳосибон (67), ошиқон (67), муҳаққиқон (67), қудсийён (67), мутақаллимон (67), хоссагон (67), ғарибон (67), асирон (67), рӯҳониён (67), ходимон (67).

Дар байни исмҳои иқтибосии арабии шакли чамъ гирифтаи осори форсии Сӯҳравардӣ ҳодисаҳои ҳам бо пасванди арабӣ ва ҳам бо пасванди тоҷикӣ чамъ бастанӣ исм низ дучор мешавад:

Манзил – манзилҳо-манозил

Эшон ба ман гуфтанд, ки дар пеш роҳҳои дароз аст ва манзилҳои сахмноку махуф (32).

--Ишқро бидонад ва манозилу маротиби ошиқон бишносад (104).

Ҳол-аҳвол –ҳолҳо

--наздики ман дуруст шуд, он чӣ вай гуфт аз ҳолҳои ин рафиқон (112).

--аз ӯ пурсидам аз аҳволи ҳар иқлиме, ки вай он ҷо расидааст (113).

Фалак-фалакҳо-афлок

--Чун борӣ ин фалақхоро биёфарид (60).

-Фалаки дувум бар фалаки аввал наздик аст...мисоли афлок ҳамчунон аст (62).

Хабар- ахбор-хабарҳо

-Ва касеро, ки сакина ҳосил шавад, ӯро ахбор аз хавотири мардум ҳосил ояд(88).

-Ва туро хабарҳое орад, ки ту аз ӯ андар нахоста бошӣ (111).

Дар мисолҳои боло қолиб он аст, ки калимаи **ҳол** дар шакли чамъ бо пасванди **-хо** ба маънии **кайфият** дар забони муосири тоҷикӣ қариб тамоман истифода намешавад. Ба ин маънӣ тоҷикон имрӯз вожаи **аҳволро** истифода мекунанд ва баъзан калимаи **аҳвол** дар шакли чамъулчамъ **аҳволҳо** қорбасти мегардад. Масалан, дар шеваҳои шимоли Тоҷикистон “аҳволо чи хел?” мегӯянд. Дар “Фарҳанги русӣ ба тоҷикӣ” вожаи **самочувствие-ҳолат, аҳвол, кайфияти ҳол** (12,с.988), вожаи **состояние-ҳолат, ҳол, аҳвол** тарҷума шудааст (12,с.988) Дар “Фарҳанги тоҷикӣ ба русӣ” бошад, дар тарҷумаи вожаи **аҳвол** бо ишораи “**чамъи ҳол**” муодилҳои русии **положение, состояние** (15,с.53) зикр гардидааст. Чи тавре ки мебинем, шарҳу тарҷумаи вожаи аҳвол бо вучуди ишораи чамъи калимаи ҳол будан ба забони русӣ бо исмҳои танҳо сурат гирифтааст.

Дар асоси мисолҳои боло метавон гуфт, ки чамъбандии баъзе исмҳои иқтибосӣ дар рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ ба таври мувозӣ ҳам бо пасвандҳои арабӣ ва ҳам тоҷикӣ мавриди истифода қарор гирифтааст ва, табиист, ки бо мурури замон яке аз ин тарзҳо афзалият пайдо кардааст. Дар мавриди калимаи манзил шакли **манзилҳо**, дар мавриди вожаи ҳол шакли **аҳвол** бештар истифода мешавад. Дар мавриди хабар ҳам **хабарҳо** ва ҳам

ахбор ва фалак ҳам **афлок** ва ҳам **фалакхо** дар истеъмол мебошад. Зимнан, гунаи **афлок** ва **ахбор** серистеъмолтаранд.

Шакли мусанно ё дугона ҳамагӣ дар панҷ мавриди зайл истифода шудааст:

-Шайхро гуфтам: Вақте ки моҳ бадр мебошад ва муқобилаи **найирайн** бувад ... (51).

-Ва ин қиёс, ки мекунем то гумон набарӣ нисбати замин бо осмон ё бо **наййирин** чандон аст, ки осмонро ва ситорагонро бо замин (52-53).

Чи тавре ки мебинем вожаи наййирайн дар ду маврид дар нашри сирилликӣ Сӯхравардӣ ду хел омадааст. Дар “Вожанома”-и китоб тавзеҳи калима наомадааст. Дар нашри форсии “Қиссаҳои Шайхи ишроқ” (5, с.21-22) дар ҳар ду маврид возеҳан наййирайн сабт шудааст ва мурағиб ба мақсади ҷилавғирӣ аз қироати нодуруст эъроби ҳуруфро гузоштааст: нуни мафтӯҳ, “йо”-и мушаддади максур ва ро-и мафтӯҳ. Бинобар ин гунаи нашри сирилликӣ роҳи техникаӣ ҳисобидан мумкин аст.

Дар фалон бурҷ фалон қирон аст, бурҷи бодӣ аст ё ҳокӣ ё оташӣ, қирони **наҳсайн** аст (64).

Наҳсайн ба маънои ба ҳам наздикшавии ду ҷирми наҳс аст.

-Партави нури таҳорати ӯ бар **хофиқайн** битофт (67).

Вожаи **хофиқайн** ба маънои машриқ ва мағриб аст (14, с.498).

-...султони азалу абад шихнагии **кавнайн** бар ӯ арзонӣ доштааст (106)

Мурод аз **кавнайн** ду ҷаҳон аст.

-Ва бигрифтам **сақалайнро** бо афлок ва дар қорурае гузоштам, ки ман сохтаам ва дар он ҷо хутуҷост (125).

Вожаи **сақалайн** ҷамъи калимаи **сақалон** аст. Муҳаммад Муин шарҳи зерини ин вожа ро овардааст: “Сақалон одамӣ ва парӣ, одамиён ва париён, инс ва чинс, сақалайн (8, 1, с.522). Ҷамъи дугона ҳамагӣ дар панҷ мавриди зайл истифода шудааст:

-Шайхро гуфтам: Вақте ки моҳ бадр мебошад ва муқобилаи **найирайн** бувад ... (51).

-Ва ин қиёс, ки мекунем то гумон набарӣ нисбати замин бо осмон ё бо **наййирин** чандон аст, ки осмонро ва ситорагонро бо замин (52-53).

Чи тавре ки мебинем вожаи наййирайн дар ду маврид дар нашри сирилликӣ Сӯхравардӣ ду хел омадааст. Дар “Вожанома”-и китоб тавзеҳи калима наомадааст. Дар нашри форсии “Қиссаҳои Шайхи ишроқ” (5, с.21-22) дар ҳар ду маврид возеҳан наййирайн сабт шудааст ва мурағиб ба мақсади ҷилавғирӣ аз қироати нодуруст эъроби ҳуруфро гузоштааст: нуни мафтӯҳ, “йо”-и мушаддади максур ва ро-и мафтӯҳ. Бинобар ин гунаи нашри сирилликӣ роҳи техникаӣ ҳисобидан мумкин аст.

-Дар фалон бурҷ фалон қирон аст, бурҷи бодӣ аст ё ҳокӣ ё оташӣ, қирони **наҳсайн** аст (64).

Наҳсайн ба маънои ба ҳам наздикшавии ду ҷирми наҳс аст.

-Партави нури таҳорати ӯ бар **хофиқайн** битофт (67).

Вожаи **хофиқайн** ба маънои машриқ ва мағриб аст (14, с.498).

-...султони азалу абад шихнагии **кавнайн** бар ӯ арзонӣ доштааст (106)

Мурод аз **кавнайн** ду ҷаҳон аст.

-Ва бигрифтам **сақалайнро** бо афлок ва дар қорурае гузоштам, ки ман сохтаам ва дар он ҷо хутуҷост (125).

Вожаи **сақалайн** ҷамъи калимаи **сақалон** аст. Муҳаммад Муин шарҳи зерини ин вожа ро овардааст: “Сақалон одамӣ ва парӣ, одамиён ва париён, инс ва чинс, сақалайн (8, 1, с.522).

Таҳлил нишон медиҳад, ки истифодаи ҷамъи солими арабӣ дар рисолаҳои форсии Шихобуддини Сӯхравардӣ нисбат ба истифодаи ҳамин намуди ҷамъбандӣ дар китоби

“Сафарнома”-и Носири Хусрав, ки тақрибан 80-100 сол пеш аз рисолаҳои форсӣ таълиф гардидааст, ба маротиб афзудааст. Дар “Сафарнома”-и Носири Хусрав 12 адад чамъи солими занона қорбасти шуда, чамъи мардонаи солим умуман мавриди истифода қарор нагирифтааст (6, с.117-118). Дар рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ чамъи солими занонаю мардона бештар аз 30 адад аст. Гузашта аз он дар панҷ маврид исмҳои дугонаи арабӣ қорбасти шудааст.

Дар заминаи таҳқиқи мавзӯи мо ба хулосаҳои зерин расидем:

1. Дар иқтибосҳои арабии рисолаҳои форсии Сӯҳравардӣ шаклҳои зерини чамъбандӣ ба назар мерасад:

- а) чамъбандии исмҳои иқтибосии арабӣ бо суффиксҳои –он ва –ҳо ;
- б) чамъбандии иқтибосоти арабӣ бо усулҳои чамъбандии забони арабӣ:
 - чамбандии солим;
 - чамбандии шикаста ё тақсир;
 - исмҳои мусанно ё дугона..

Муқоисаи мавридҳои қорбасти шаклҳои чамъи солим ва исмҳои мусаннои арабӣ дар рисолаҳои Сӯҳравардӣ нишон медиҳад, ки истифодаи онҳо нисбат ба шаклҳои чамъбандии арабии мутобиқи асри XI (дар намунаи “Сафарнома”-и Носири Хусрав) бештар шудааст.

ПАЙНАВИШТ:

1. Бердиева Т. Назарияи иқтибос / Бердиева Т. - Душанбе, 1991. – 128 с.
2. Большой арабско-русский и русско-арабский словарь / Составитель Юшманов А.С. - Москва: ООО “Дом славянской книги”, 2011. – 958 с.
3. Гранде Б.М. Курс арабской грамматики в сравнительно-историческом освещении. - Изд-во восточной литературы / Гранде Б.М. – Москва, 1993. - 594 с. (С.272-288).
4. Ғиёсов Н.И. Чамъулчамъ дар забонҳои арабӣ ва тоҷикӣ//Забон ва рукни он. Маводи конференцияи илмию амалии ДДХБСТ бахшида ба 30-солагии истиқлолияти давлатии ҚТ ва Рӯзи байналмилалӣ забони модарӣ / Ғиёсов Н.И. – Хуҷанд: Дабир, 2020.- С.37-44 (С.38).
5. Қиссаҳои Шайхи Иброҳим, Сӯҳравардӣ, Шаҳобуддин Яҳё. Вироиши матн аз Чаъфар Мударрисӣ Содиқӣ. – Техрон: Марказ, 1375. – 110 с.
6. Маликова Н.Н. Намӯдҳои чамъбандии арабӣ дар “Сафарнома”-и Носири Хусрав //Ахбори ДДХБСТ. Силсилаи илмҳои гуманитарӣ, 2021 №3-Хуҷанд, 2021-с. 114-120.
7. Муваҳҳид, Самад. Нигоҳебасарҷамаҳои ҳикматишироқ ва мафҳумҳои бунёдишон. - Техрон: Интишороти Тухурӣ, 1384-291с.
8. Муин Муҳаммад, Фарҳанги Муин. Дар ду ҷилд. Ҷилди дувум. – Техрон, 1384.- 1083-2238 с.
9. Начафӣ, Абулҳасан. Ғалат на нависем! Фарҳанги душвориҳои забони форсӣ. - Техрон, 1382.- 466 с.
10. Олимҷонов М. Хусусиятҳои луғавию услубии насри таърихӣ (дар асоси эҷодиёти Сотим Улугзода) / Олимҷонов М. – Хуҷанд: Нури маърифат, 2015. – 150 с.
11. Персидско-русский словарь / Под редакцией Ю.А.Рубинчика. В двух томах. Т.2. - Москва: Русский язык, 1983. – 864 с.
12. Русско-таджикский словарь / Под ред. члена-корреспондента АН СССР М.С. Асимова. - Москва: Русский язык, 1985. – 1280 с.
13. Сӯҳравардӣ, Шайхобуддин Яҳё. Сафири Симури. – Душанбе: Донишварон, 2022. - 144 с.
14. Фарҳанги забони тоҷикӣ / Дар зери таҳрири М.Ш.Шуқуров, В.А.Капранов, Р. Ҳошим, Н.А. Маъсумӣ. Дар ду ҷилд. – Москва: Советская энциклопедия, 1969. Ҷ. 2. – 948 с.

15. *Фарҳанги тоҷикӣ ба русӣ / Зери таҳрири Д. СаймиДДинов, С.Д. Холматова, С. Каримов. Наури дувум бо илова, такмил ва ислоҳ. – Душанбе, 2006. – 784 с.*
16. *Шариат, Муҳаммад Чавод. Дастури забони форсӣ / Шариат, Муҳаммад Чавод.- Техрон: Асотир,1370. – 459 с.*

Reference Literature

1. **Berdieva T.** *The Theory of Borrowing. Dushanbe .1991-128pp.*
2. *Big Arabic-Russian and Russian-Arabic Dictionary. Compiled by Yushmanov A. S.- Moscow:" The House of Slavonic Book "Assoc, Ltd.2011. -958pp.*
3. **Grande B. M.** *The Course of Arabic Grammar in Comparative-Historical Education. Publishing - House of Oriental Literature. 1997. - pp. 272 - 288; 594pp.*
4. **Giyasov N.I.** *The Plural Number in Tajik and Arabic Languages and its Grounds. Materials of scientific-practical conference held at TSU LBP being dedicated to the 30-th anniversary of Independence and International Day of Mother Tongue Khujand: Prospector. 2020.- pp.37-44; p.38*
5. **Kissas** by Shaikh Ishrok, Suhravardi, Shahobuddin Yakhyo. Under the editorship of Djafar Mudarris Sodik.- Tehran: Centre.1375 hijra.- 110pp.
6. **Malikova N.N.** *The Forms of Arabic Plural Number in Nosir Husrav's "Safarnoma"// Bulletin of TSULBP. Series of Humanitarian Sciences.2021,N°3.- pp. 114- 120*
7. **Muvahhid.** *On the Origin of ishrok philosophy and its Principlal Concepts. Tehran:Publishing-House .1384 hijrah.- 291pp.*
8. **Muin, Muhammad.** *Muin's Dictionary. In two volumes. V.2. Tehran. 1384 hijra.- p.1083;2238pp.*
9. **Najafi, Abulhasan.** *Let us Write correctly! The Dictionary of Persian Language Difficulties.-Tehran.1382 hijra.- 466pp.*
10. **Olimjonov M.** *Lexico - Stylistic Peculiarities of Historical Prose on the Materials of the Sotim Ulugzoda's Creation. - Khujand: Light of Enlightenment. 2015.- 150pp.*
11. *Persian- Russian Dictionary. Under the editorship of Yu.A. Rubinchik. In two volumes. V.2.- Muscov: Russian Language. 1983.- 864pp.*
12. *Russian-Tajik Dictionary. Under the editorship of the USSR AS correspondents members M.S.Asimov.- Moscow:Russian language. 1985.- 1280 pp.*
13. **Suhravardi, Shihobuddin Yakhyo.** *The Whistle of Simurg.- Dushanbe:Connoisseurs. 2022.- 144 pp.*
14. *Tajik Language Dictionary. Under the editorship of M.Sh.Shukurov,V.A.Kapranov, R.Khosim, N.A.Masumi. In two volumes. - Moscow: Soviet Encyclopedia. 1969.V.2.- 948 pp.*
15. *Tajik -Russian Language Dictionary. Under the editorship of D.Saymiddinov,S.D.Kholmatova , S , Karimov. The 2 nd edition revised and enlarged .- Dushanbe. 2006 - 784 pp.*
16. **Shariat, Mukhammad Javod.** *Persian Language Gzammар. Tehran: Asotir (Folklor Collections).1370 hijra. - 459pp.*

5.9.8 Теоретическая, прикладная и сравнительно-сопоставительная лингвистика

5.9.8 (10.02.20) Забоншиносии назариявӣ, амалӣ ва муқоисавӣ- қиёсӣ

5.9.8 Theoretical, applied and comparative linguistics

УДК811.111+811.161.1

DOI10.24412/2413-2004-2022-3-122-129

**ХУСУСИЯТҲОИ ВАЛЕНТНОКИИ
ШАКЛҲОИ ҒАЙРИТАСРИФИИ ФЕЪЛ
ДАР ЗАБОНҲОИ АНГЛИСӢ ВА
ТОҶИКӢ**

Оқилова Хуршедабону Афхозовна,
докторанти (Phd)-и кафедраи тарҷума
ва грамматикаи забони англисии МДТ-и
“ДДХ ба номи академик Б. Гафуров”
(Тоҷикистон, Хучанд)

**ВАЛЕНТНОСТНЫЕ
ОСОБЕННОСТИ НЕЛИЧНЫХ ФОРМ
ГЛАГОЛА В АНГЛИЙСКОМ И РУССКОМ
ЯЗЫКАХ**

Оқилова Хуршедабону Афхозовна,
докторант (Phd) кафедры перевода и
грамматики английского языка ГОУ
“ХГУ им. акад. Б. Гафурова”
(Таджикистан, Худжанд)

**TWO VALENCY PECULIARITIES OF
NON-FINITE FORMS OF THE VERB
IN ENGLISH AND TAJIK
LANGUAGES**

Okilova, Khurshedabonu Afhozovna,
Doctoral student(PhD) of the department of
translation and grammar of the English
language under SEI (State Educational
Institution) “Khujand State University
named after academician
B.Gafurov”**EMAIL:**okilovakhurseda.1994
@gmail.com Tajikistan, Khujand

Калидвожаҳо: феъл, валентнокӣ, валентнокии семантикӣ, валентнокии лугавӣ, валентнокии морфологӣ, валентнокии синтаксисӣ, масдар, герундий, сифати феълӣ, феъли ҳол

Масъалаи вижагиҳои феъл, навъҳои валентнокӣ, хусусиятҳои валентнокии семантикӣ, валентнокии лугавӣ, валентнокии морфологӣ ва валентнокии синтаксисӣ мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Нигоҳи муҳаққикони гарбу шарқ оид ба мафҳуми валентнокӣ ва дар асоси он назари тозаи муаллиф дар мақола ҷой дода шудааст. Инчунин, масоили хусусиятҳои валентнокии шаклҳои ғайритасрифии феъл дар забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ таҳқиқ гардидааст. Валентнокии шаклҳои ғайритасрифии феъл: масдар, герундий, сифати феълӣ ва феъли ҳол дар забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ мавриди муқоиса қарор дода, умумият ва фарқи онҳо нишон дода шудааст.

Ключевые слова: глагол, валентность, семантическая валентность, лексическая валентность, морфологическая валентность, синтаксическая валентность, инфинитив, герундий, причастие, деепричастие

Рассматривается проблема признаков глагола, типы валентности, характеристика семантической, лексической, морфологической и синтаксической валентности. Представлены взгляды западных и восточных исследователей на понятие “валентность”